



Procesní úkony v trestním řízení

Zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení

Úvod do trestního práva hmotného a procesního I.

Přednáškou provází J. Provazník



Procesní úkony

- Úkony OČTŘ
 - forma a náležitosti předepsané TŘ
 - presumpce správnosti – povinnost strpět
 - individuální právní akty, faktické zákroky
- Úkony stran a jiných subjektů - § 59
 - posuzování podle obsahu
 - forma písemná (+ekvivalenty), ústně do protokolu
 - obecné náležitosti: kdo, komu, v jaké věci, čeho se domáhá + podpis a datace
 - srov. však anonymní trestní oznámení

Protokolace

- O každém úkonu trestního řízení
 - při úkonu či bezprostředně po něm
- Předepsaný obsah
 - jaký orgán jej činí
 - místo, čas a předmět úkonu
 - identifikační údaje přítomných osob
 - vylíčení průběhu úkonu
 - zachování zákonných ustanovení
 - obsah učiněných rozhodnutí
 - návrhy a námitky stran
 - námitky proti protokolaci
- Protokolace před soudem
 - priorita zvukového záznamu
 - právo žádat doslovnou protokolaci

Doručování

- Při úkonu
- Do datové schránky
- Samotným OČTŘ či provozovatelem poštovní služby
- Prostřednictvím orgánu obce
- Prostřednictvím policejního orgánu

- Má-li daná strana zástupce (obhájce, zmocněnce), doručuje se jen jim
 - s výjimkou případů, kdy se vyžaduje osobní výkon zastoupeného

Co do vlastních rukou

- Obviněnému
 - obžaloba
 - návrh na schválení dohody o vině a trestu
 - návrh na potrestání
 - předvolání
- Osobě oprávněné podat opravný prostředek opis rozhodnutí
- Jiná písemnost, jestliže to OČTŘ nařídí
- Fikce doručení – 10. den
 - ukládá se v zásadě u orgánu, který doručoval

Kdy je vyloučena fikce doručení

- Obviněnému
 - usnesení o zahájení trestního stíhání
 - obžaloba
 - návrh na potrestání
 - návrh na schválení dohody o vině a trestu
 - rozsudek
 - trestní příkaz
 - předvolání k hlavnímu líčení nebo veřejnému zasedání
- Jakákoliv písemnost, u níž to OČTŘ z důležitých důvodů nařídí
 - III. ÚS 3026/16 – usnesení o nařízení výkonu podmíněně odloženého trestu odnětí svobody

Formy zasedání soudu

- Hlavní líčení
 - nalézací řízení před soudem prvního stupně
 - nejpodrobnější úprava
- Veřejné zasedání
 - kde to zákon výslovně stanoví
 - zpravidla ty procesní otázky, u nichž je nutná součinnost stran (typicky u odvolání)
- Neveřejné zasedání
 - není-li součinnosti stran třeba
- Vazební zasedání
 - vyplývá z práva být slyšen
 - kombinace veřejného i neveřejného zasedání

Lhůty - OČTŘ

- Pořádkové
 - např. na prověřování (§ 159 TŘ)
 - 14 dní u zkráceného přípravného řízení
 - 2 měsíce ve věcech „samosoudcovských“
 - 3 měsíce ve věcech „senátních“ OS
 - 6 měsíců ve věcech s příslušností KS
 - např. na nařízení hlav. líčení či jiný úkon (§ 181/3)
 - tři týdny OS, tři měsíce KS

- Propadné:
 - např. 3 měsíce u přezkumu vazby (§ 72 odst. 1 TŘ)
 - 48 hodin při zadržení (§ 75 TŘ)

Lhůty – další subjekty

- Počítání - § 60 TŘ
 - standardní úprava (nezapočítává se den úkonu, procesní charakter lhůty atd.)
- Navrácení lhůty - § 61 TŘ
 - pouze obviněný a jeho obhájce, pouze opravné prostředky, pouze ze závažných důvodů – srov. však Pl. ÚS 32/16
 - lhůta zásadně tři dny od odpadnutí překážky
 - spolu s žádostí nutno učinit úkon
 - nepřípustné u dovolání (§ 265e odst. 4 TŘ)
 - podání brání vykonatelnosti rozsudku (§ 139 odst. 3 TŘ)

Základní lhůty

- Opravné prostředky
 - stížnost – 3 dny
 - odvolání a odpor proti trestnímu příkazu 8 dní
 - dovolání 2 měsíce
- Jiné
 - 30 dnů pro opakování žádosti o propuštění z vazby
 - 5 dnů k přípravě na hlavní líčení pro obhájce, obžalovaného a státního zástupce
 - 3 dny v případě jiných osob

Zajišťovací úkony

- Zajišťují dosažení účelu řízení a umožňují či usnadňují jeho průběh
 - Nejde o sankce, pouze o zajištění
- Zajišťujeme osoby:
 - obviněného
 - svědky
 - další osoby
- Zajišťujeme věci
 - hmotné i nehmotné, peníze
 - důkazy, nárok poškozeného, výnosy z trestné činnosti

Zajišťování osob

- Předvolání
- Předvedení
- Pořádková pokuta
- Zadržení a zatčení
- Vazba
- Zákaz vycestování do zahraničí
- Předběžná opatření
- Evropský zatýkací rozkaz a vydávání

Předvolání a předvedení

- Slouží k zajištění účasti osoby na určitém úkonu trestního řízení
- Obviněný a svědci
 - nikoliv státní zástupce, obhájce, znalec atd.
- Podmínky:
 - nejprve předvolání (kam, kdy, ke komu, v jaké věci)
 - předchozí předvolání a absence bez omluvy-> předvedení
 - skrývá-li se obviněný či nemá-li stále bydliště, i bez těchto podmínek

Pořádková pokuta

- Sankce za:
 - neuposlechnutí výzvy či příkazu bez dostatečné omluvy
 - rušení či urážlivé chování přes předchozí napomenutí
- Omezení:
 - max. 50.000,- Kč
 - nelze obhájci a před soudem st. zástupci
- Příjem státního rozpočtu
 - vymáhání podle daňového řádu

§ 336 TrZ - Pohrdání soudem

Kdo opakovaně:

*a) **závažným způsobem** ruší jednání soudu,*

*b) při takovém jednání se **k soudu chová urážlivě** nebo soud znevažuje, nebo*

*c) bez dostatečné omluvy **neuposlechne příkaz** nebo **výzvu** soudu anebo jednání soudu **zmaří**,*

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo propadnutím věci.

„Občanské“ zadržení

- **Každý** má právo zadržet osobu podezřelou (§ 76 odst. 2 TR), jestliže:
 - se tak stalo při činu či bezprostředně po činu
 - je toho třeba k její identifikaci,
 - je toho třeba pro předejití zmaření důkazů nebo
 - je toho třeba k zamezení útěku
- **Bezprostředně** poté povinnost předat policejnímu org. či jej alespoň vyrozumět
- Jinak hrozí riziko trestního stíhání pro TČ omezování osobní svobody dle § 171 TrZ či zbavení osobní svobody dle § 170 TrZ

„Policejní“ zadržení

- Příkaz k zadržení
 - vydává soud, nelze-li doručit podezřelému usnesení o zahájení trestního stíhání a je zde dán některý z vazebních důvodů
- Bez příkazu:
 - je dán některý z vazebních důvodů
 - je zde předchozí souhlas SZ, bez něj:
 - bezprostředně po zadržení pov. oznámit SZ
 - a to tak, aby mohl do 48 hodin být podán návrh k soudu na vzetí do vazby

Zákaz vycestování do zahraničí

- Podmínky
 - úmyslný TČ, horní hranice alespoň 2 léta
 - nebo nedbalostní TČ a 3 léta
 - nezbytnost pro dosažení účelů TŘ
 - vždy rozhoduje **soud či soudce** (v příp. řízení)
- Důsledky
 - povinnost odevzdat cestovní doklad
 - opis rozhodnutí se zašle (jde-li o českého státního občana) orgánu, který cestovní doklad vydal

Vazba

- Nejvíce omezující prostředek zajištění osob
 - faktické důsledky jako trest odnětí svobody
 - zásada subsidiarity ve vztahu k jiným zajišťovacím prostředkům
 - vždy jen obviněný (tj. nikoliv např. svědek)
- Maximální doba
 - 1 rok v řízení o přečinu
 - 2 roky v řízení o zločinu
 - 3 roky v řízení o zvlášť závažném zločinu
 - 4 roky lze-li uložit výjimečný trest
 - 3 měsíce u vazby koluzní

Vazba - podmínky

- TČ, mající určitou závažnost
 - úmyslný -> horní hranice alespoň 2 roky
 - nedbalostní-> horní hranice alespoň 3 roky
 - neplatí, pokud už ovlivňoval svědky, pokračoval...
- Již bylo zahájeno trestní stíhání
 - není-li obviněný k dispozici – příkaz k zatčení
- Důvodné podezření, že čin byl spáchán
 - znovu se přezkoumává důvodnost zahájení TS
- Účelu nelze dosáhnout jinak
- Je zde alespoň jeden vazební důvod

Vazební důvody (§ 67)

- Vazba útěková - písm. a)
 - důvodná obava, že obviněný uprchne či se bude skrývat
- Vazba koluzní – písm. b)
 - důvodná obava, že obviněný bude působit na svědky či jinak ovlivňovat vyšetřování
- Vazba předstižná – písm. c)
 - důvodná obava, že obviněný dokoná, oč se pokusil či co připravoval, příp. že to bude opakovat
- Srov. však také vazbu vydávací a předávací

Instituty nahrazující vazbu

- Platí jen u vazby útěkové a předstižné
- Písemný slib obviněného
 - slíbí, že bude OČTŘ k dispozici
- Peněžitá záruka
 - od 10.000,- Kč, omezeno u některých trestných činů v případě vazby předstižné; při porušení propadá
- Záruka důvěryhodné osoby
 - jiná osoba se zaručí, že bude dbát, aby byl obviněný OČTŘ k dispozici atd.
- Předběžné opatření u vazby předstižné
- Dohled probačního úředníka

Příkaz k zatčení

- Existuje vazební důvod
- Obviněného nelze
 - předvolat
 - předvést
 - zadržet
- Provádí policejní orgány
 - aktivně pátrají
 - evidence hledaných osob
- Od okamžiku zatčení
 - 24 hodin na předání soudu k rozhodnutí o vazbě
 - 24 hodin na rozhodnutí o vazbě soudem

Předběžná opatření

- Mírnější varianta vazby předstižné
 - cílenější – omezení jen ve vztahu k tomu, co u obviněného vyvolává riziko
- Opět možné pouze u obviněného
- U méně invazivních rozhoduje SZ
 - např. zákaz styku s určitými osobami
- U více invazivních rozhoduje soud
 - např. zákaz vstupu do obydlí
- Trvají, dokud to vyžaduje účel, nejdéle však do právní moci konečného rozhodnutí

Druhy předběžných opatření

- zákaz styku s určitými osobami
- zákaz vstoupit do obydlí
- zákaz návštěv nevhodného prostředí a styku s určitými osobami,
- zákaz zdržovat se na konkrétně vymezeném místě,
- zákaz vycestování do zahraničí,
- zákaz držet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páchání trestné činnosti,
- zákaz užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky,
- zákaz hazardních her
- zákaz výkonu konkrétně vymezené činnosti

Důsledky neplnění předběžných opatření

- Uložení pořádkové pokuty
- Uložení jiného druhu předběžného opatření
- Vzetí obviněného do vazby

Evropský zatýkací rozkaz

- Řídí se zák. č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních
 - provedení rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. 6. 2002 (2002/584/SVV) – jen v rámci EU
- Předávání osob
 - oproti vydávání zjednodušené podmínky
 - např. oslabení zásady oboustranné trestnosti
- Přímý justiční styk
 - jeden členský stát vydá, ostatní jsou povinny respektovat

Extradice mimo EU

- Podle dřívější úpravy mezinárodní zatýkací rozkaz
 - dnes postup podle § 79 odst. 1 a násl. ZMJS
- Vydávání osob
 - oproti předávání složitější
 - zásada oboustranné trestnosti, nenárokovost
- Styk přes ministerstva
 - v ČR Ministerstvo spravedlnosti
 - vydávající stát se rozhoduje, zda vydá či nikoliv

Zajištění věcí – dřívější úprava

- Vydání a odnětí věci
- Zajištění peněžních prostředků na účtu
- Zajištění zaknihovaných cenných papírů
- Zajištění nemovitosti
- Zajištění nehmotné věci
- Zajištění náhradní hodnoty
- Domovní prohlídka a prohlídka nebytových prostor
- Osobní prohlídka

Zajištění věcí důležitých pro trestní řízení dnes

- Zajištění věci pro důkazní účely
 - předložení, vydání a odnětí věci
 - má přednost před jinými druhy zajištění
- Zajištění nástrojů a výnosů z trestné činnosti a náhradní hodnoty
 - obecná úprava + zvl. pravidla pro zajištění věci movité, nemovité a náhradní hodnoty
- Domovní prohlídka a prohlídka nebytových prostor
- Osobní prohlídka
- Zadržení a otevření zásilek, jejich záměna a sledování
- Odposlech a záznam telekomunikačního provozu

Věc důležitá pro trestní řízení

- Může sloužit pro důkazní účely
- Byla určena ke spáchání TČ či k němu byla užitá
 - nástroj
- Byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj či byla byť z části nabyta za věc získanou TČ či za odměnu za něj, a to včetně plodů a užitků
 - výnos
- Je náhradní hodnotou za nástroj či výnos

Vydání a odnětí věcí

- Vydání věci
 - dobrovolné, k výzvě OČTŘ; ne-li-> pořádková pokuta či odnětí
 - každý je povinen vydat, ale obviněný nesmí být nucen
 - nucen není rovněž ten, kdo drží listinu, ohledně níž by platil zákaz výslechu
- Odnětí věci
 - faktický donucovací úkon OČTŘ
 - i obviněného lze donutit
- Vrácení věci
 - osoba, již byla věc odňata, může kdykoliv žádat o vrácení
 - při zamítnutí žádosti lze opakovat až po 30 dnech

Zajištění dalších věcí

- Zpravidla stačí rozhodnutí SZ
 - policejní orgán vyžaduje jeho souhlas
- Účelem není zajištění důkazu
 - znemožnění majetkových dispozic
 - např. u zajištění nemovitosti – dále ji lze užívat, nelze ji však převést
- Neomezuje se na věci patřící obviněnému
 - prevence účelového převádění majetků např. na manžela či manželku, rodiče, děti atd.
- Něco jiného je zajištění nároku poškozeného
- Zajištění pro výkon peněžitého trestu, trestu propadnutí majetku, ochranného opatření zabrání části majetku atd.

Domovní prohlídka a prohlídka nebytových prostor

- Vždy na písemný příkaz soudu či soudce
 - výjimečně bez něj, nesnese-li věc odkladu, pak nutný dodatečný souhlas
- Subsidiarita
 - jen nelze-li zajistit vydáním či odnětím (např. riziko zničení důkazů)
 - zpravidla nutný předchozí výslech -> šance vydat věc dobrovolně
- Neomezuje se na nemovitosti obviněného
 - lze nařídít u kohokoliv – právo být přítomen, povinnost přítomnosti tzv. nezúčastněné osoby

Osobní prohlídka

- Příkaz či dodatečný souhlas SZ
- Neomezeno na obviněného
 - typicky i oběť, svědek atd.
- Vždy osoba stejného pohlaví
- Lze odebrat biologický materiál
 - krev, DNA
 - povinnost obviněného odběr strpět

Vstup do obydlí, jiných prostor a na pozemek

- „Nouzový“ institut
- Přísné podmínky
 - bezprostřední nezbytnost vstupu
 - ohrožení zdraví, života, dalších práv, ohrožení veřejného pořádku
- Přísná omezení
 - zákaz jakýchkoliv dalších úkonů než „zabezpečovacích“
 - důkazní nepoužitelnost toho, co policejní orgán zjistil

Zajištění zásilek

- Zadržení zásilky
 - v přípravném řízení postačí příkaz SZ
 - zásilka se vydá SZ či policejnímu orgánu
- Otevření zásilky
 - vždy nutný souhlas soudu
- Záměna zásilky
 - vždy nutný souhlas soudu
- Sledování zásilky
 - stačí souhlas SZ
 - nesmí se nijak nakládat s obsahem

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu

- Odposlech
 - zjištění skutečného obsahu hovoru
 - úmyslný TČ s horní hranicí alespoň 8 let + taxativně vymezené
- Záznam telekomunikačního provozu
 - pouze zjištění, kdo s kým kdy komunikoval
 - úmyslný TČ s horní hranicí alespoň 3 roky + taxativně vymezené bez omezení

Podmínky odposlechu a záznamu

- Vždy příkaz soudu
 - subsidiarita
 - důvodný předpoklad zjištění relevantních informací; nemusí však jít o podezřelého
 - konkrétní vymezení důvodů pro nařízení v odůvodnění
- Omezení
 - vždy max. na 4 měsíce s možností prodloužení
 - v jiném trestním řízení lze použít jen tehdy, jde-li o trestný čin, který splňuje identické kritérium závažnosti
 - nelze mezi obhájcem a jeho klientem

Přezkum odposlechů a záznamu provozu

- Po dobu trestního řízení v rámci opravných prostředků
 - pouze obviněný, např. v rámci odvolání proti rozsudku
 - je-li však odposlouchávána třetí osoba, po dobu řízení se ani nedozví, že byla odposlouchávána
- Po skončení trestního řízení
 - povinnost vyrozumět a poučit
 - zvláštní procedura přezkumu před NS; lhůta 6 měsíců
 - lze odložit (např. z paralelního trestního řízení ve věci organizované zločinecké skupiny)

Instituty mezinárodní justiční spolupráce pro zajištění věcí

- Příkaz k zajištění hodnoty nebo důkazního prostředku
 - evropský zajišťovací příkaz - rámcové rozhodnutí Rady 2003/577/SVV
 - evropský konfiskační příkaz – rámcové rozhodnutí Rady 2006/783/SVV
 - evropský vyšetřovací příkaz – směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/41/EU
- Příkaz k zajištění hodnoty nebo důkazního prostředku
 - § 226 a násl. zák. č. 104/2013



Děkuji za Vaši pozornost!

JUDr. Jan Provazík, Ph.D.
odborný asistent
Katedra trestního práva
Právnická fakulta Masarykovy univerzity
Veveří 158/70
611 80 Brno
e-mail jan.provaznik@law.muni.cz